

המכון התורני

דברי תורה

שע"י המכון התורני ירושלים

מטות מסעי - תשפ"ג | גליון 32 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

9.א

לה שיהיו הקב"ה והים ערבין בדבר זה, וקבע לה זמן לפירעון ואח"כ נאנס ולא הלך אצלה בזמן שקבע לה כי חלה. והיא הלכה ועמדה על שפת הים ואמרה ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שרבי עקיבא לוח ממני מעות וקבע לי זמן היום הזה לפרעון ואמר לי שאתה והים ערבין, ועתה חלה ונאנס ולא הביא לי המעות ואני רוצה אותם מן הערב. מיד גזר הקב"ה שתשתטה בתו של מלך שהיתה יושבת בארמונה על שפת הים וזרקה לים תיבה שלה שיש בה אבנים טובות ומרגליות, ותכף הביאוה גלי הים לרגלי אותה מטרוניתא ולקחה אותם, ומכרה ממנה כנגד המעות שלה ושמרה אצלה הנשאר. אחר זמן בא רבי עקיבא והביא לה המעות. אמרה לו כבר פרע לי הערב והא לך היתרון. וזו היא חד משת מילין להתעשר רבי עקיבא מנהון. ראה מעשה ה' מדותיו מדה כנגד מדה, מאחר שרבי עקיבא נאמן בדיבורו ונזהר בו, על כן עתה שאמר לאותה מטרוניתא שהקב"ה והים ערבין בדבר, קיים הקב"ה דברו ממש שפרע לאותה האשה את החוב שלה באמצאות הים, ולא עשה הנס באופן אחר שישליך מלאך בחיקה מעות כנגד מעות שהלוותה לרבי עקיבא. וזהו שכתוב "לא יחל דברו" ועל ידי כך יזכה ש"ככל היוצא מפיו יעשה" הקב"ה, וככתוב "ותגזר אומר ויקם לך".

האדם מחשבות רעות אשר לא תעשה, די לו בטבילה, וצריך לטבול במים להעביר המחשבה העולה על רוחו. ויש דברים אחרים שצריך להגלה והם באכול האדם דבר איסור שהגוף בלוע מאיסור כקדרה הבלועה מאיסור זה צריך הגעלה, וההגעלה היא התענית, שע"י התענית מרתיח כל הגוף ומזיע ופולט האיסור. ויש דברים שבלועים באש והם צריכין ליבון, ואלו הם המוציא ש"ז, והכועס, והמרחיק דברי רז"ל שלא להאמין בהם, וכל זה חוטא באש, כי הזרע והחימום הוא אש יוצא מגופו, וכן הכעס, וכנגד אלו צריך ללבן את גופו ונשמתו, והליבון הוא עסק התורה בתמידות ביגיעה שהיא אש, ועל ידי אש התורה תצא בליעת האיסור שנבלע בגוף האדם בעבירה. (מובא ב"ווי העמודים")

לא יחל דברו

בפרשה נאמר: "אִישׁ כִּי יִדַּר נֶדֶר לַה' או הַשְּׁבַע שְׁבַעַה לְאִסֵּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כֹּכֵל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה". נאמרו על זה פירושים רבים, אבל ראיתי פירוש יפה בדרושי ה"בן איש חי". וזה לשונו: אומרו "לא יחל דברו" וכו', על דרך המעשה הידוע של חולדה ובור (המובא בגמרא תענית ח, א ובתוספות שם בפירוט. מעשה היה בנערה אחת שהיתה רוצה ללכת לבית אביה והיה בור בדרך ונפלה, ובא בחור אחד ואמר לה אם אני אעלך תנשאי לי? אמרה לו הן, ונשבעו ביניהם שהוא לא ישא אשה אחרת והיא לא תנשא לאיש אחר. ואמרו מי מעיד בינינו, והיתה חולדה אחת הולכת לפני הבור ואמרו אלו שנים חולדה ובור יהיו עדים בינינו, והלכו לדרכם. והיא עמדה בשבועתה והוא נשא אשה אחרת וילדה לו בן, באת חולדה ונשכתו ומת, וילדה לו בן שני ונפל לבור ומת. אמרה לו אשתו מה זה המעשה שהגיע לנו שלא כשאר בני אדם? נזכר השבועה וסיפר לאשתו כל המעשה. אמרה לו אם כן חזור וקחנה, וכתב לה גט והלך ונשא את הבתולה). דאותו האיש שחלל שבועת פיו אע"פ שאמר דברים היוליים שחולדה ובור יהיו עדים בדבר הזה, עשה הקב"ה עונש שלו בחולדה ובור ממש. וזהו שכתוב לא יחל דברו, יען כי כל כך גדול הוא כח הדיבור בנדר ושבועה, שאז ככל היוצא מפיו של זה הנודר והנשבע להעיד עליו עדים, באותו הנדר והשבועה יעשה הקב"ה את העונש שלו אם יעבור על הדבור של פיו. או יובן קרוב לזה על פי המעשה של רבי עקיבא שלוה מעות מן מטרוניתא ואמר

טהרת האדם מהעבירה

"אִךְ אֵת הַזֶּהָב וְאֵת הַכֶּסֶף אֵת הַנְּחֹשֶׁת אֵת הַבְּרֹזֶל אֵת הַבְּדִיל וְאֵת הָעֹפֶרֶת, כֹּל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אִךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטֵּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמֵיִם" (במדבר פרק לא, כב-כג). ה"אור החיים" הקדוש בספרו "ראשון לציון" (משלי ב, א) כתב שבכלי שנתבשל בו איסור, יש שלשה סוגי טהרה לכלי, טבילה, הגעלה, וליבון, והכל כפי מה שנתגעל כך הוא גם טהרתו, יש כלי שהיה אצל גוי, אבל לא נתגעל בדברים חמים, די בטבילה במקוה, אבל כלי שנתבשל בו איסור, צריך הגעלה במים רותחים, וכלי שהיה על האש ממש, צריך ליבון. וכנגד זה, גם הטהרה לאדם שעבר עבירה, יש עבירות אשר יעשה האדם ויספיק לו הטבילה, ויש שצריך תשובה חמורה יותר ע"י הגעלה ויש שצריך תשובה חזקה

נאמן בדיבור

"לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כֹּכֵל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה" (במדבר ל, ג). שאל השל"ה הקידוש ז"ע (דרך חיים תוכחת מוסר), לכאורה תיבות "ככל היוצא מפיו יעשה" מיותרות?

ותירץ שהכוונה במילים אלו היא שהאדם יהיה נאמן בדיבורו וישמור מוצא שפתיו, אף אם לא היה בדרך נדר ולא חלו עליו החיובים שחלים כשנודרים.

וכענין שאמר משה רבינו ע"ה לבני גד וראובן "הַיֵּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ" (להלן לב, כד), ומפרש רש"י שקבלתם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק, וכאשר הוכיחם משה רבינו ע"ה "הֲאַחִיכֶם יָבֵאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תִּשְׁבוּ פֹה?!" (שם ז), השיבו "נַחֲלִיץ חֲשִׁים לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - הבטיחו מה שלא היו מחויבים לעשות ואמרו שהם רוצים ללכת בראש.

וזה גם פירוש הפסוק הנאמר בגד (דברים לג, כא) "צִדְקַת ה' עֲשֶׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל", כלומר שמצד המשפט והדין לא היו מחויבים רק ללכת עם ישראל למלחמה, אבל הם הוסיפו ועשו את הצדקה של ה', כנאמר (מִיכה ב, ג) "וה' בראשם", וקיימו את היוצא מפיהם, והוכיחו שהצטיינו במידה עליונה של שמירה על דבריהם.

ככה יתנהג האדם בין בענייני נפשות בין בדבר שבממון, ככל היוצא מפיו יעשה הן שלו יהיה הן צדק ולאן שלו יהיה לאו צדק.

*

כח החכמים

פירשו חז"ל, הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין דבריו. (תניגה י, א) מכאן רואים עד כמה גדול כח החכמים, כי לא רק בענייני ממונות הם יכולים לעשות הפקר בית דין, אלא אפילו בענייני איסורים יש להם כח לבטל מה שאדם אסר על עצמו, וכדבריהם "אבל אחרים מוחלין דבריו".

(דרכי מוסר - רבי יעקב גיימן)

*

כח הדבור

האיש אשר לא יעשה דבריו חולין, כל דבריו אשר ידבר אפילו שיחת חולין, יהיה לו קיום והעמדה וכאשר יגזור כן יקום. "ככל היוצא מפיו יעשה", דהיינו כפי שיאמר בפיו, למשל לאחד בנים ולאחד חיים או מזוני, יעשה המלך ב"ה בסוד "ותגזור אומר ויקום" וגו'. (עבודת ישראל)

כ"ז בתמוז תשכ"ג: הגאון רבי יעקב ב"ר אברהם עדס זצוק"ל מר"י פורת יוסף ואב"ד ירושלים

עומק עיונו ורוחב בינתו השרו אצילות על כל הנהגותיו, מזיגה של מכובדות עם הנהגה של פשטות הנובעת מענוה נמסכו בו יחדיו, ולא היתה סתירה בין כובד הראש והיראה שאפפו אותו לבין הקלילות ומאור הפנים שהיו נסוכים עליו. את השמחה אהב, ואת הליצנות שנא. מי שעמד לידו תחת החופה בשעה שהיה מסדר קידושין הרגיש מעמר של שמחת תורה ויום הכיפורים גם יחד. מצד אחד קולו המרנין לבבות הדהד בכל האולם ונהרת שמחה היתה שפוכה על פניו, ומאידך היתה יראתו אופפת ומקרינה על הסובבים אותו. לא עלה על הדעת במעמד כזה לומר חלילה מילתא דבדיחותא או הרגשה של קלות ראש, ובאמת המעמר היה רווי רגש של שמחה והתרוממות.

*

אחד המחברים הביא פעם ספר לרבינו. בצאת המחבר מבינתו התבטא אחד הבנים הצעירים שהמחבר הדגיש יותר מדי את שמו בשם הספר, ודבריו נשמעו כזלזול בערכו של המחבר ובערכו של הספר, ואז אמר רבינו: שמע בני, אני מברך אותך שתזכה ללמוד תורה ולחבר חיבור על התורה גם אם תרצה לקרוא לספר בשם המפורש ולהוסיף את התואר "הגאון הגדול", והוא הוסיף להסביר לנו בטוב טעם כמה יגיעה יגע כל מחבר עד שזוכה לראות פרי עמלו, ואיך אפשר לדבר בזלזול על אדם שיגע כל כך הרבה בתורה, והזכיר את דברי הנתיות שדבר אחד טוב מציל על כל הספר.

לשון הרע לא בא בגבולו, יחד עם זאת עדינות נפשו מנעה אותו מלהעיר לאחרים שדברו בפניו, אך המדבר בפניו הרגיש שזיו פניו נעלם כאשר נאמרו דברים שהיה בהם אבק לשון הרע, ומאידך כששמע דברים שבחחו של אדם, ובפרט ת"ח, אורו פניו. לא זכור לנו אי פעם ששמענו ממנו ביקורת על אדם, על חוג, או על מוסד, אדרבא תמיד הזכיר לשבח כל מי שנזכר שמו לפניו.

במקרים שבכל זאת היה נאלץ לעורר או להעיר, הדברים נאמרו במענה רך, בקול נמוך ובמתק שפתים. רגילה היתה על לשונו האימרה: "כל אשר לא יעבור באש תעבירו במים", שכוונתה שאף דברי בקורת שמטרתם להדריך את הזולת ולהחזירו לדרך טובה וישרה אין לאומרים "באש", בדברים העלולים לשרוף ח"ו בהבל הפה את

מקבלי התוכחה, אלא יש לאומרים "במים" ברכות ובסבלנות. בדרך זו הוא נקט כלפי כל אדם, הן כלפי אנשים שבהם הוא נתקל במהלך חייו, והן כלפי תלמידים שהיה חפץ לפתוח את ליבם ולקרנם לתורה.

*

יראתו וזהירותו היו ניכרות בין השיטין, כאשר במכתביו ניתן למצוא פעמים רבות את המשפט "אף שיש מקום להקל בזה, לא מלאני ליבי להתיר".

בחירת ארבעת המינים היתה אצלו ענין חשוב ומיוחד בפני עצמו, במשך שעות רבות היה עומד לחפש אתרוג שיהיה מהודר בתכלית ההידור.

סיפר הג"ר דוד יהודיף זצ"ל שלמחרת יום הכיפורים עבר על כמה מאות בדי הדס, ויצא כאשר בידו בד אחד ויחיד.

דבר אופיני היה לראותו בערב חג הסוכות לפנה"צ כשהוא מתחיל לבדוק ולעיין באתרוג מחדש כאשר היו פעמים שקם ויצא שוב לשוק ארבעת המינים בתקוה להשיג אתרוג מהודר יותר.

זהירותו בשנת השמיטה היתה מיוחדת. כאשר אחד מהבנים הלך עמו לשוק לקנות ירקות בשנת השמיטה, ראה שהוא מחפש בדוקא חנות שיש עליה השגחה, אמר לו: אבא הרי יש כאן גויה שמוכרת ירקות, ומה יותר טוב מלקנות ירקות של גוי. השיב לו: בוא ואראה לך, ניגש אאמו"ר אל הגויה ואמר לה: תאמרי לי מהיכן לקחת ירקות אלו שאת מוכרת, והוסיף ואמר לה "בהיות

ואני חכם מחכמי היהודים, עליך לומר לי את האמת ולא ישתלם לך לשקר". מיד נשאה הגויה את סל הירקות המונח לפנייה והחלה ללכת לכיוון חנות של יהודי ואמרה: הירקן הזה נתן לי את הירקות שאמכור לו אותם.

*

שמירת התורה בטהרתה היתה חלק בלתי נפרד מתורתו. ביראתו ותבונתו העמיק לראות את הנולד ודברים שהיו נראים לאחרים כחיזוק לתורה הוא ראה בהם שבירת התורה. בשעתו הגיעה הצעה מהג'ונט ששייבת "פורת יוסף" תקיים במסגרת הלימודים תכנית שתקרא "בית הוראה". מטרת התכנית היתה להכשיר אברכים לדיינות, והציעו שבכל יום בשעות אחה"צ ילמדו האברכים במשך כשעתיים שו"ע אהע"ז וחו"מ כדי להשתלם בדיינות. הג'ונט הבטיח לתכנית זו עזרה כספית גדולה, ויש לזכור שמדובר על תקופה שהפרוטה לא היתה מצויה ומחסור ועוני שררו בעולם התורה, ולפיכך כל מי ששמע על תכנית זו ראה בה ממש ישועה, ואילו רבינו התנגד לתכנית בכל תוקף, ונימוקו היה שלא היה כדבר הזה בכל הדורות ללמוד במטרה לקבל תפקיד, אלא התלמידים למדו וגדלו בחורה, ובאופן טבעי מי שגדל עד כדי שהיה ראוי התמנה לדיין, אך ללמוד במגמה להיות דיין או לקבל כל תפקיד אחר כזאת לא ראינו אצל אבותינו, וחובתנו למסור את התורה לדורות הבאים כפי שקיבלנו אותה מאבותינו ומרבותינו. יש לציין שכאשר הובאה הצעה זו בפני מו"ר ראש הישיבה הגר"ע עטייה זצוק"ל גם הוא אמר אותם דברים, וראינו כיצד שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

בתקופת היותו ר"מ בישיבה עלה בדעתו של אחד הרבנים שמחוץ לישיבה שהיה בעל השפעה מכרעת בישיבה, להכניס לימוד של שפות זרות בישיבה, מתוך כוונה טהורה שע"י כך יוכלו התלמידים לשמש בעתיד כרבנים בקהילות חו"ל. ואז החלו אאמו"ר עם ראש הישיבה לטכס עצות כיצד לבטל רעיון זה, וההזדמנות לא אחרה לבא בהיות והיה מקובל בישיבה לערוך כנס של כל בני הישיבה עם רבניה ביום היארצייט של הנדיב רבי יוסף שלום ז"ל, אאמו"ר ניצל את ההזדמנות ובתאום עם ראש הישיבה יצא בנאום חוצב להבות נגד הכנסת לימוד

שפות בישיבה, הדברים פעלו את פעולתם והתכנית ירדה מעל הפרק, כאשר הדבר ברור שכל נסיון נוסף יתקל בהתנגדות חריפה.

*

בשנת תשי"ג באו לפניו בהצעה למנותו כרב ראשי לא"י והיה מוסכם מכל הנוגעים בדבר שהוא יבחר פה אחר. והננו להדגיש דבר שהוא פשוט בתכלית שאין זו רבותא כלל ועיקר לספר שהוא דחה הצעה זו מכל וכל, אבל מה שראוי לציין שהאישיות שלו היתה כל כך רחוקה מנושאים כאלו עד כדי כך שהוא השרה בבית אירה שכאילו עומד חלילה לקרות אסון גדול וצריכים לדעת איך לקדם את פני הרעה. מידי יום ביומו הגיעו אנשים לנסות להשפיע עליו, וביקש מבניו להיות נוכחים בבית ולעזור לו לדחות הלחצים מעליו. ביום שהתבשרנו שפנו למועמד אחר פרצה בבית אנחת רווחה ושררה בבית שמחה כיום בשורה.

*

אהבת התורה יקדה בו. ובשקיעה מיוחדת היה שקוע בלימוד התורה. ניכר היה עליו שכל הזמן הוא טובל במימי הדעת, כלשון הרמב"ם בהלכות מקוואות.

לבו היה מלא על גדותיו בשמחה כשהתחדשה לו הבנה בתורה, קולו היה מצטלצל בחדוה וכל מי שהיה במחיצתו היה נסחף ברצון וחשק ללמוד התורה. תמיד הרגשנו שאם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב את התורה בוז יבוזו לו. כל מי שפגשו אם היה זה בדרך או בשמחה היה שומע ממנו על אתר קושיה או תירוץ שהיה עסוק בהם באותה שעה, והיו הדברים מלאים מתיקות וחוץ, "כל היום היא שיחתי", כל היום ממש.

שקידתו בתורה ראשיתה עוד בימי בחרותו עת למד עם חמיו לעתיד, הגאון המקובל האלקי רבי עזרא הררי רפול זצוק"ל. למרות חרפת הרעב והעוני הגדול ששררו בבית הוריו, לא פגע הדבר בשקידתו בלימוד התורה. את כל מעייניו הוא השקיע בעומק הסוגיות כאשר הוא שוכח עולם ומלואו, ומצוקתו ורעבונו נשכחים לחלוטין כלא היו. כדוגמא לאותו עוני גדול שכיום קשה להבינו, תשמש העובדה שחמיו בידעו על העוני הגדול שבו שרוי חתנו, נתן לו במתנה אריג, כדי שיתפור חליפה לחתונתו. אולם רבינו כיון שלא היה בידו כסף לשלם לחייט,

לא תפר חליפה חדשה, וביום חתונתו לבש חליפה שלקח בהשאלה מידידו.

*

יחד עם התמדתו הבלתי פוסקת בתורה ושרעפיו שהיו נתונים תדיר בעומק העיון ובפסקי הלכה מסועפים וסבוכים שהצריכו עיון רב וראש שקט וצלול, הוא הקדיש את עצמו לזיכוי הרבים בקנה מידה נרחב, הן אצל פשוטי עם והן אצל תלמידים רבים שהוא קירבם ועודדם להמשיך בתלמודם. במשך תקופה ארוכה היה מכתת רגליו למרחקים כדי להשמיע דרשות התעוררות בפני קהל שומעיו שלעתים מנה אנשי עמל פשוטים שייחלו למוצא פיו. נפלא היה לראות כיצד אותו גאון שמוחו הוגה ללא הרף בדברי תורה עמוקים יורד אל קהל שומעיו ובלול בדרשותיו משלים וסיפורים החודרים לליבות השומעים ומקרבים אותם לתורה. ומקנין במיוחד שלמרות שבכל יום היה אומר בישיבת פורת יוסף שיעור לפני הצהרים ושיעור אחה"צ, לפנות בוקר היה אומר שיעור נוסף לאנשים העמלים כל היום לפרנסתם.

סיפר תלמיד חכם שהיה רגיל להתאכסן עמו בבית הארחה בתקופת היותו דיין בתל אביב שרבינו היה עולה על יצועו בלילה כשכולו שקוע במחשבה בדברי תורה. לאחר מכן היה רבנו קם מידי פעם ושואלו: האם נרדמת? נזכרתי בחידוש נוסף, והדבר חזר על עצמו כמה פעמים מידי לילה.

באחת הפעמים כאשר שהה רבינו בבני ברק הלך לכולל חזון איש לתפילת ערבית. הוא הגיע למקום דקות ספורות לפני תחילת התפילה, ומיד אמר לאחד הבנים שליווהו שיביא לו מארון הספרים ספר שיעלה בידו. לאחר מכן הוא הסביר שכאשר הזמן מצומצם חבל לחפש ספר מסויים, כיון שע"י כך הזמן הולך לאיבוד על חיפוש הספר, אלא צריך להוציא ספר הבא ליד וללמוד היכן שנפתח. הספר שעלה בידו

באותה שעה היה שו"ת הרדב"ז. הוא עיין בו בסימן אחד ולאחר שנים רבות תוך כדי שהיה עוסק בכתיבת פסק דין הראה לבנו שבפסה"ד שהוא עוסק בו עתה קיימת איזו בעיה שהוא מחפש עליה ראייה מהראשונים, ואמר לו ברגע זה נזכרתי שהרדב"ז בתשובה מדבר על נושא זה. ואז הוסיף: יודע אתה מתי ראיתי תשובה זו של הרדב"ז, היה זה באותם רגעים שלפני תפילת מעריב בכולל חזו"א. ניתן לומר שהתקיימו בו כל הדברים מתחילת פרשת של ואהבת את ה' אלוקיך,

עד ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. חלק בלתי נפרד מאהבת התורה שיקדה בלבו היתה אהבתו הגדולה לתלמידי חכמים. הדבר בלט במיוחד בפנייתו אל תלמידי חכמים בדרך של חיבה וריעות. כאשר באה שמועה על תלמידי חכמים שנפטרו ר"ל היינו צריכים לטכס עצה כיצד לומר לו זאת מבלי שהדבר יפגע בבריאותו. האהבה הכנה והקשר העמוק שהיו בינו לבין מו"ר ראש הישיבה הגר"ע עטייה זצ"ל לא ניתנים לתיאור. הערכה עמוקה מאד פעמה בלב שניהם, האחד כלפי רעהו, ואף בענינים סבוכים ומסועפים תמיד הסכימו שניהם לדבר אחד. לא פעם שמענו ממנו שאמר, כשלמדנו יחד תמיד השתווינו בדעתנו אני ואביכם, מלבד פעם אחת ויחידה שנפרדנו כאשר כל אחד נשאר בדעתו, למחרת הגיע אביכם בשמחה ואמר מצאתי ראייה לדעה של כב' ואלו אני אמרתי לו שאדרבא אני מצאתי ראייה לדעה של כב', ויש לדעת שמדובר בתקופה של עשרות שנים של קשר הדוק.

על ההערכה המופלגת שהיתה לאבינו ממו"ר ראש הישיבה שמענו מבנו הגאון רבי דוד עטיה שליט"א שסיפר כי פעם אחת אביו לא חש בטוב ואמר לו קח סכום כסף ותן לרבי יעקב עבור פדיון נפש שיתפלל עלי. השיב לו בנו, שלרבי יעקב יש משכורת מסודרת לעומת תלמיד חכם אחר שהוא עני גדול ויתכן שהכסף יעזור לו יותר. השיב לו רבי עזרא: אם הייתי מבקש לקיים עכשיו מצות צדקה ניחא, אבל אם אדם עומד לפני משפט והוא צריך עורך דין וכי יחפש את עורך הדין הנצרך ביותר לכסף או שיחפש את עורך הדין הטוב ביותר שיכול לעזור לו, וכן הוא הדבר בנושא שלנו, אני זקוק לרפואה ואני מחפש אדם שהקב"ה אוהב אותו ומקבל את תפילתו, ולכן רוצה אני דוקא ברבי יעקב.

(מתוך הקדמת בניו לשו"ת חדוות יעקב)

בני ישיבות המסיתים את עצמם באהלה של תורה, האם צריכים לומר תיקון חצות?

הלכות שונות לימי בין המצרים

ערך והגיה: חזקי ויזל

בבנינו בשמחה אשר על כן גם תלמידי חכמים השוקדים על דלתות התורה גם בשעות הלילה ראוי להם להשתתף בצער השכינה ולומר תיקון חצות וה' יזכנו לראות בבגית בית קודשנו ותפארתנו בב"א. (מתוך ספר "ברוך אומר")

*

הלכות ימי בין המצרים מלוקט מפסקי הגרש"ז אויברעך

א'. מותר לקנות כלים ובגדים חדשים בימים אלו - עד ראש חודש אב - ולא ישתמש בהם עד אחר ט' באב משום ברכת שהחיינו.

ב'. מי שנעשה בר מצוה בימי בין המצרים, אף אם מניחם לראשונה, לא יברך עליהם שהחיינו. ודין זה נוהג אף למברכים שהחיינו בפעם הראשונה שמניחם, וכל שכן למי שאינו נוהג לברך עליהם ממש אלא על בגד חדש או פרי חדש.

ג'. השירה שנוהגים בה איסור בימים אלו, אינה אלא מסוג השירים המעוררים לריקוד. ואין הבדל בין שירה בפה לשירה בכלי, אך לענין שמיעת פרקי חזנות אין הדבר ברור לאיסור. ומכל מקום כדאי הוא כבוד בית אלוקינו להתאבל עליו גם בכגון דא.

ד'. במסיבת תנאים, יש למעט בשירי שמחה, ומכל מקום אסורים בריקוד.

ה'. מותר לרחוץ בים או בבריכה בימי בין המצרים [עד ראש חודש אב], אך יזהר יותר מבשאר ימות השנה באופן שעלול לבוא לידי סכנה.

הלכות מספר "אור לציון"

א'. מותר לבני ספרד לישא אשה עד ראש חודש אב, ורשאי החתן לברך שהחיינו על הטלית, וכן מותר להשתתף בשמחה זו אף שמנגנין בה בכלי שיר.

ב'. לכתחילה יש להמנע מלשמוע נגינות מכלי שיר במשך כל השנה, אולם אף המיקל לשמוע במשך השנה אין לו לשמוע נגינות מ"ז בתמוז עד אחר ט' באב. ואף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הדעת, אלא אם כן סובל מדכאון שרשאי לשמוע עד ר"ח אב. וחולה עצבים מותר לו לשמוע אף בט' באב. ובכל אופן שירה בפה מותרת.

ג'. אין לברך שהחיינו בימי בין המיצרים על פירות ובגדים חדשים, ואף לא בשבתות שבימים אלו, עד לאחר עשרה באב. ומכל מקום בברית מילה או בפדיון הבן מותר. וכן מותר לברך על פרי שלא יזדמן לו בודאות לאחר ימי בין המיצרים, ואם יכול לשומרו במקרה כל אותה תקופה עדיף, ואם לא ישמרנו במקרה עד השבת הקרובה ויברך עליו בשבת. וכן מעוברת שמתאוה לפרי חדש מותרת לאוכלו בברכת שהחיינו.

כתב מרן בש"ע: ראוי לכל יר"ש שיהא מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק. וע"פ דברי רבינו האר"י, זמנה בחצות לילה כי אז מתעוררת הבכיה למעלה על חורבן ביהמ"ק. וכתב בשער הכוונות שיש להיזהר מאוד שלא לבטל מזה אפילו לילה אחת כי הוא ענין רב התועלת. וכתב בספר עבודת ישראל החרד לדבר ה' ראוי שיקום בחצות, ועכ"פ פעם אחת בשבוע או בחודש. וכן כתב האדמו"ר הזקן שמי שאינו יכול לקום בחצות בכל לילה, עכ"פ יתאמץ לקום בחצות באיזה לילה שיכול ולהיות מכלל עבדי ה'. וכן נהגו חסידי חב"ד לומר תיקון חצות בכל יום חמישי בלילה שהוא ליל שישי. וכן כתבו שהיה נוהג החתם סופר בכל ליל שישי לומר תיקון חצות בחבורה והחיוב הוא לכל אדם בין בחור בין זקן בין ת"ח בין ע"ה כמו שכתב הרב חיד"א כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילה אלה שעומדים בית ה' בלילות נקראים עבדי ה', אבל הדגיש הפסוק "כל" עבדי ה'. וכתב בספר מזכה הרבים אוי לה לאותה בושה ולאותה כלימה מי שאינו נזהר בזה, כיון שהוא עת רצון מחצות הלילה עד עמוד השחר להתפלל על החורבן. ואפילו ת"ח שעוסק בתורה יפסיק מלימודו עבור תיקון חצות. וכתוב בזוהר הקדוש שכשאדם קם בחצות לעסוק בתורה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לו, וכל המוני מעלה ובעלי תשבחות המזמרים לקב"ה כולם שוקטים בשביל התשבחות של אותם שעוסקים בתורה ונקראים חברים של הקב"ה וחוט של חסד נמשך עליהם ביום.

והג"ח פלאגי שקימת חצות הוא סיוע גדול לבעל תשובה. וכתב בזוה"ק שזוכה בה למלכות הוא ובניו אחריו רעל דא רית דוד מלכותא ובנוי לעלמין לדרי דרין. ויתעורר מעצמו לתשובה ולא ע"י יסורין, כאמא המקרבת את בנה במילים רכות, וזוכה שמגלים לו רזי תורה ושהקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן כולם שומעים את קולו, שנא' היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני.

והרב מזידיטשוב שע"י התיקון חצות הוא מעורר רצון למחול לו על עוונותיו מה שאינו נמחל בכמה תעניות וסיגופים רבים. וכתב בספר בית הלל רפואה בדוקה לכל המכאובים יקבל על עצמו בכל ליל שישי לעשות תיקון חצות בדמע אחר תשובה שלימה ולקיים וחטאתי נגדי תמיד. וכתב הזוהר בפרשת בשלח על הפסוק קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו. מי הם צופיך אלו שתמיד מצפים מתי ירחם הקב"ה לבנות ביתו. נשאו קול, מדוע אמר נשאו קול ולא ישאו קול, אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן הבית של הקב"ה, זוכה למה שכתוב אח"כ יחדיו ירננו, וזוכה לראות את הבית

אבלות החורבן

טעות היא לחשוב, שענין אבילות הוא להראות השתתפות בצער החורבן של לפני אלפי שנים - שהרי אין אצלנו דבר שאינו מועיל לעכשיו לתוכן האדם. ענין אבילות הוא, כשאדם קשור למשהו חזק מאוד, ומלאך המות לוקח ממנו את ידיד נפשו, מביא אליו הרגשה של שאיפה ודבקות חזקה שנעקרה בכח, וכמה וכמה שהשאיפה והדבקות גדולה יותר, גדול הבכי יותר. זה שקשור מאד בקידוש השם בוכה על ששכינתא בגלותא, על חילול השם, שהוא כל כך אומלל ושבור ע"י ראיית חילול השם, עד שהוא מתפרץ בבכי - וזה ענין אבלות על החורבן. וזה ביאור מאמר הגמ' (ע"י תענית ל, ב) "כל המתאבל על ירושלים זוכה למשיח", כי הדבקות שלו כל כך חזקה לירושלים [ואין הפירוש על שווקים ורחובות,

אלא על ירושלים עליונה] וע"י זכות זו של דבקות יכול לזכות לביאת משיח. וכן מה שאמרו כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (שוח"ט קלז), היינו שזה שאינו מרגיש צער גדול על חורבן בית המקדש על גלות השכינה ומניעת דבקות ישראל לקוב"ה, הרי זה עצמו זה חורבן בית המקדש שבלבו שאין מצטער על גלות השכינה, ואין חורבן הלב גדול מזה שאין מצטער שאין יכול להדבק בשכינה.

הבית המקדש בלבנו בוער, כי אם אין אנו מרגישים צער בחילול השם, הרי זה חורבן בית המקדש שבלב, וזה גדר תשעה באב כמה שהאדם יותר גבוה ודבוק לה' יתברך הוא מרגיש יותר מהו חילול השם וגלות השכינה.

(ספר הזכרון מכתב מאליהו - הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל).